

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Гевко А.О.

студентка,

Вінницький інститут економіки

Тернопільського національного економічного університету

ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Сьогодні в умовах спаду виробництва, відсутності його кредитної підтримки, посилення фінансової нестабільності, кризи неплатежів, невиконання доходів бюджетів всіх рівнів процес зростання дефіциту бюджету є однією з найбільш дискусійних проблем і вимагає подальшого дослідження.

Дослідженням бюджетного дефіциту, причинам його виникнення та способам збалансування займаються багато відомих вітчизняних та російських економістів, серед яких: Гордєєва Л., Редіна Н., Самсонова К., Колеснікова Р., Білоусової Н., Федосова С., Опаріна В., Дем'янишина В., Кудряшова В., Омельянович Л., Сафонової Л. та інші. Деякі з авторів розцінюють бюджетний дефіцит як негативне явище, оскільки його фінансування на основі грошової емісії веде до інфляції, за допомогою не емісійних засобів – до зростання державного боргу. Інші ж звертають увагу на позитивний вплив його фінансування, тому що воно розширяє сукупний попит, який в свою чергу впливає на зростання виробництва і зайнятості. Але все ж таки негативних наслідків бюджетний дефіцит має більше, ніж позитивних.

Проблеми формування бюджетного дефіциту та визначення його розміру і пошук джерел погашення є одними з ключових при розробці стратегії розвитку держави на декілька наступних періодів. Зростання бюджетного дефіциту, в свою чергу, у більшості випадків впливає на підвищення боргової залежності країни, що виступає фактором стримування розвитку економіки та знижує інвестиційну привабливість [4, с. 115].

Все це свідчить про нагальність вирішення проблеми збалансування державного бюджету на сучасному етапі розвитку економіки України, посилює значимість і важливість формування та функціонування фінансового механізму управління дефіцитом бюджету держави.

За даними Міністерства фінансів України [5] профіцит в Україні спостерігався лише у 2000 (1 млрд. грн.) й у 2002 (1,6 млрд. грн.) роках. Сьогодні ж спостерігається зовсім інша ситуація.

Проаналізуємо динаміку Державного бюджету України за 2010–2014 роки, використавши дані Міністерства фінансів України щодо виконання Державного бюджету України за 2010-2014 роки:

Таблиця 1

Динаміка дефіциту державного бюджету України за 2010–2014 рр.

Показник, млн. грн.	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Фактичний дефіцит Державного бюджету України	64265,5	23557,5	53445,2	64706,7	60077,7
Запланований дефіцит Державного бюджету України	54095	38812,4	42975,7	69980,8	68564,2
Сума перевищення між фактичним та запланованим дефіцитом державного бюджету	10170,5	-15254,9	10469,5	-5273,2	-8486,5

Джерело: [5]

Аналізуючи дані таблиці 1 можна сказати, що протягом аналізованих років в Україні наявний дефіцит державного бюджету. У 2011 році він зменшився порівняно з 2010 роком на 40708,0 млн. грн. (або на 63,34 %), у 2012 році зріс на 29887,7 млн. грн. (або на 126,87 %) порівняно з попереднім, в 2013 році також відбулося зростання на 11261,8 млн. грн. (або на 21,07%). Проте, сума бюджетного дефіциту у 2014 році дещо менша, ніж за результатами 2013 року (на 4629,0 млн. грн.).

Сума перевищення між фактичним та запланованим дефіцитом Державного бюджету України у 2010 та у 2012 році становила 10170,5 млн. грн. та 10469,5 млн. грн. відповідно, що є негативною ознакою для економіки країни. Оскільки відбувалось або недовиконання доходів до бюджету, або перевиконання витрат. У 2011 та 2013 роках спостерігалася позитивна тенденція, оскільки запланований дефіцит державного бюджету був більший, ніж фактичний (на 15255 млн. грн. і 5273,2 млн. грн. відповідно). Крім того, за результатами виконання державного бюджету України 2014 року фактичний дефіцит бюджету становить 87,6 % планового показника.

Наявність у країні дефіциту державного бюджету спричиняє посилення інфляційних процесів, кризу у сфері державних фінансів, грошової системи, збільшення залежності від позичальників і, як наслідок, погіршення соціально-економічного стану в суспільстві. Отже, розглянемо шляхи зменшення дефіциту Державного бюджету України.

На практиці застосовуються два методи подолання бюджетного дефіциту: емісійний і беземісійний.

Емісійний метод покриття бюджетного дефіциту пов'язаний з використанням грошово-кредитної емісії. Такий метод вважається недостатньо ефективним, оскільки може негативно вплинути на економічну ситуацію в країні.

Більш обґрунтованим вважається вирішення проблеми бюджетного дефіциту неемісійним методом за рахунок внутрішніх джерел, шляхом збільшення податків чи інших доходів або скорочення видатків [2, с. 63].

Внутрішніми джерелами покриття бюджетного дефіциту можуть бути кредити Національного банку України, доходи від операцій з цінними паперами тощо. Зовнішніми джерелами можуть слугувати кредити міжнародних фінансових установ та іноземних держав, а також безоплатна і безповоротна фінансова допомога під цільові програми. Водночас використання зовнішніх та внутрішніх кредитних джерел покриття бюджетного дефіциту зумовлює виникнення внутрішнього та зовнішнього боргу держави, що включає додаткові витрати на його обслуговування. Тому економічна політика держави має бути

спрямована на зменшення бюджетного дефіциту за рахунок збільшення доходів шляхом створення сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності та скорочення витрат бюджету і, в першу чергу, за рахунок обмеження витрат на утримання апарату управління, видатків на оборону тощо [3, с. 93].

Таким чином, у програму конкретних заходів щодо скорочення бюджетного дефіциту варто включити і послідовно проводити в життя такі заходи, що, з одного боку, стимулювали б приплив коштів у бюджетний фонд країни, а з іншого боку – сприяли скороченню державних витрат. До них відносяться:

- зміна напрямків інвестування бюджетних засобів у галузі народного господарства з метою значного підвищення фінансової віддачі від кожної гривні;
- детінізація економіки, зокрема заробітної плати;
- нарощування виробництва;
- відмова від адміністративного тиску на платників податків у процесі виконання бюджету, удосконалення чинного податкового механізму;
- скорочення системи податкових пільг, особливо малоефективних;
- удосконалення системи податкового контролю, підвищення його ефективності
- зберігання фінансування лише найважливіших соціальних програм; мораторій на прийняття нових соціальних програм, що потребують значного бюджетного фінансування;
- заборона Центральному банку країни надавати кредити урядовим структурам будь-якого рівня без належного оформлення заборгованості державними цінними паперами [1, с. 97].

Отже, в сучасних умовах уряд повинен постійно контролювати розмір бюджетного дефіциту, інакше він здійснюватиме дестабілізуючий вплив на соціально-економічний розвиток країни. З метою максимально ефективного управління дефіцитом державного бюджету необхідно застосовувати систему економічних заходів.

Список використаних джерел:

1. Кравченко М.В. Проблеми управління показниками дефіциту державного бюджету України в умовах нестабільних темпів розвитку економіки / М.В. Кравченко // Інвестиції : практика та досвід. – 2013. – № 15. – С. 95–98.
2. Оченаш І.Л. Бюджетний дефіцит в Україні та способи його подолання / І.Л. Оченаш // Формування ринкових відносин в Україні : науковий економічний журнал. – 2012. – № 9. – С. 62-66.
3. Редіна Н.І., Гордєєва Л.П. Дефіцит бюджету й основні шляхи його подолання в Україні // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 93.
4. Самсонова К.В. Проблеми фінансування бюджетного дефіциту в Україні // К.В. Самсонова // Кіровоградський національний технічний університет. – УДК 336.14.025.3. – 2011. – С. 115–117.
5. <http://www.minfin.gov.ua> [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Міністерства фінансів України.